

Lektury
dostępne

Adam Mickiewicz

Śmierć Pułkownika

Materiały ćwiczeniowe dla uczniów niepełnosprawnych mających trudności w uczeniu się i/lub komunikowaniu się, w tym niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością intelektualną, autyzmem i afazją uczęszczających do szkół podstawowych – służące utrwalaniu wiedzy i umiejętności określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych

Minister
Edukacji i Nauki

pracownia
lingwistyki
migowej

Zadanie zlecone i finansowane przez Ministra Edukacji i Nauki
Wykonawca: Uniwersytet Warszawski, Wydział Polonistyki, Pracownia Lingwistyki Migowej

---

Adam Mickiewicz

**Śmierć
Pułkownika**

Minister
Edukacji i Nauki

pracownia
lingwistyki
migowej

Lektury
dostępne

Zadanie zlecone i finansowane przez Ministra Edukacji i Nauki

Adam Mickiewicz **Śmierć Pułkownika**

Materiały ćwiczeniowe dla uczniów niepełnosprawnych mających trudności w uczeniu się i/lub komunikowaniu się, w tym niestyszających, słabostyszających, z niepełnosprawnością intelektualną, autyzmem i afazją uczęszczających do szkół podstawowych – służące utrwalaniu wiedzy i umiejętności określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych

Opracowano na podstawie
Adam Mickiewicz, **Śmierć Pułkownika**

Wykonawca materiałów ćwiczeniowych
Uniwersytet Warszawski
Wydział Polonistyki
Pracownia Lingwistyki Migowej
ul. Krakowski Przedmieście 26/28
00-927 Warszawa

Autorzy

Agnieszka Bajewska-Kołodziejak (karty pracy, scenariusze komiksowe)
Katarzyna Cichocka-Segiet (karty pracy PCS, tablice komunikacyjne PCS)
Piotr Mostowski (teksty łatwe do czytania – ETR)
Małgorzata Skuza (karty pracy, scenariusze komiksowe)
Krystyna Ziątek (karty pracy PCS, tablice komunikacyjne PCS)

Redakcja merytoryczna
Paweł Rutkowski
Piotr Mostowski

Kierownik zespołu
Paweł Rutkowski

Redakcja językowa
i konsultacje merytoryczne
Emilia Danowska-Florczyk

Eksperci wskazani
przez Ministra Edukacji i Nauki
Justyna Kowal
Agnieszka Pilch

Projekt graficzny i logotypu,
skład i łamanie
Łukasz Kamieniak

Ilustracje
Zuzanna Szyszak

Rok opracowania
2020

Aplikacja komputerowa
Mariusz Ołownia

ISBN
978-83-66534-50-6

Spis treści

Wstęp.....	4
Tekst oryginalny.....	8
Tekst łatwy do czytania (ETR).....	12
Komiks.....	13
Karty pracy.....	14
Tablice komunikacyjne PCS.....	19
Karty pracy PCS.....	21

Wstęp

Szanowni Państwo,

przekazujemy Państwu materiały ćwiczeniowe do lektur szkolnych opracowane z myślą o uczniach ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Dołożyliśmy wszelkich starań, aby ułatwić one pracę zarówno dzieciom, do których są kierowane, jak i nauczycielom. W pierwszej części niniejszego wstępu omówiliśmy wszystkie elementy, które składają się na pakiet materiałów ćwiczeniowych; w drugiej zwróciliśmy uwagę na to, o czym warto pamiętać w pracy z dziećmi z niepełnosprawnościami mającymi trudności w uczeniu się i/lub komunikowaniu się, w tym uczniami niesłyszącymi, słabosłyszącymi, z niepełnosprawnością intelektualną, autyzmem i afazją.

Barierę w pracy z tekstami lektur może stanowić w szczególności język utworów zawierający archaizmy i słownictwo rzadko obecne w codziennych sytuacjach komunikacyjnych. Problemem bywa też sam charakter utworów. Pełny odbiór literatury pięknej (zwłaszcza dzieł poetyckich) wymaga od czytelnika znajomości konwencji tekstu literackiego i odpowiednio rozwiniętych kompetencji poznawczych. Trudności w komunikowaniu się powodują, że wielu uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi jest pozbawionych możliwości obcowania z kanonem literatury polskiej, a tym samym z dużym fragmentem kultury narodowej.

Teksty literackie wybrane z listy lektur podstawy programowej zostały wzbogacone materiałami ćwiczeniowymi i opracowane tak, aby udostępnić ich treść uczniom ze specjalnymi potrzebami komunikacyjnymi. Do każdego utworu powstał pakiet materiałów ćwiczeniowych, który składa się z:

- aplikacji multimedialnej z tłumaczeniem na polski język migowy (PJM),
- tekstu łatwego do czytania (ETR),
- opracowania graficznego w formie komiksu,
- kart pracy,
- tablic komunikacyjnych Picture Communication Symbols (PCS),
- kart pracy PCS.

Tak zróżnicowany zestaw materiałów pozwala na wybór tych, które najlepiej odpowiadają potrzebom ucznia, a tym samym umożliwiają zindywidualizowanie procesu nauczania.

Wszystkie materiały zostały przygotowane z uwzględnieniem ministerialnych *Wytycznych do uniwersalnego projektowania graficznego podręczników* oraz *Wytycznych edytorskich i językowych do opracowania podręczników*.

Aplikacja multimedialna z tłumaczeniem na polski język migowy (PJM)

W aplikacji znajduje się cały pakiet materiałów ćwiczeniowych. Oprócz podstawowej funkcji wyświetlania poszczególnych stron aplikacja daje możliwość ich powiększania/pomniejszania – tak, aby skupić uwagę ucznia na wybranym elemencie.

Najważniejszą częścią aplikacji jest jednak tłumaczenie tekstu lektury na polski język migowy. Do poszczególnych fragmentów tekstu można wyświetlić film w PJM. Okno odtwarzacza można zmniejszyć i dowolnie umiejscowić na ekranie. Dzięki temu możliwe jest jednoczesne śledzenie tekstu i tłumaczenia. Wszystkie filmy są dodatkowo dostępne z poziomu eksploratora plików.

Aplikacja działa na systemach z rodziny Windows, Linux i macOS.

Tekst łatwy do czytania (ETR)

Tekst łatwy do czytania (ETR) został opracowany zgodnie z wytycznymi *IFLA Guidelines for easy-to-read materials* oraz publikacją *Informacja dla wszystkich. Europejskie standardy przygotowania tekstu łatwego do czytania i zrozumienia*. Jego zadaniem jest przybliżenie treści lektury odbiorcom, którzy z różnych powodów nie są w stanie przeczytać ze zrozumieniem oryginalnego tekstu. Będą to przede wszystkim uczniowie z afazją oraz niepełnosprawnością intelektualną, choć tekst łatwy do czytania może być pomocny dla każdego dziecka, dla którego barierą jest język utworu oraz nadmiar treści. Zmiany wprowadzone w wersji ETR dotyczą dwóch warstw: językowej oraz treściowej.

Warstwa językowa została zmodyfikowana pod względem leksyki oraz składni – zastosowano wyrazy o wysokiej frekwencji, łatwe do zrozumienia, a informacje zapisano głównie w postaci zdań prostych ułożonych zgodnie z następującą zasadą: 1 linia tekstu = 1 zdanie. Z fabuły lektury usunięto wątki poboczne, a w dłuższych tekstach dodatkowo zastosowano śródtytuły.

Opracowanie graficzne w formie komiksu

Graficzne opracowanie lektury w formie komiksu ma za zadanie przybliżyć uczniom treść utworu. Komiks ożywia i uatrakcyjnia tekst. Często literacka forma dzieła i wielowarstwowość znaczeniowa utrudniają uczniom odczytanie i zrozumienie treści. Do zaproponowanych ilustracji nauczyciel może odwoływać się podczas pracy z tekstem – wykorzystując zarówno całość komiksu, jak i jego wybrane elementy. Dla uczniów jest to pomoc w wizualnym odtworzeniu fabuły utworu, a także jej zapamiętaniu. Dla niektórych zaś krótkie teksty w kadrach są jedyną formą kontaktu z lekturą.

Karty pracy

Karty pracy mają za zadanie utrwalić i podsumować informacje o treści lektury. Ponadto zachęcają ucznia do samodzielnego rozwiązywania zadań i sprawdzenia swojej wiedzy. Przygotowane propozycje mogą okazać się pomocne zarówno podczas omawiania treści lektur w czasie zajęć szkolnych, jak i w pracy samodzielnej ucznia.

Tablice komunikacyjne PCS

Tablice komunikacyjne PCS są przeznaczone dla uczniów niemówiących, posługujących się alternatywną i/lub wspomagającą komunikacją. Uczniowie ci mają zwykle osobiste pomoce do komunikacji w formie tzw. książek do komunikacji (skoroszytów z piktogramami) lub pomocy elektronicznych na tabletach lub laptopach. Tablice do każdej lektury zawierają symbole związane z tekstem, głównie rzeczowniki, czasowniki i określenia. Tablice umożliwiają osobie niemówiącej opowiadanie treści lektury, odpowiadanie na pytania nauczyciela, uczestniczenie w rozmowie na temat lektury, ułatwiają również rozumienie treści utworu. W rozmowie na temat lektury może – i powinna – być wykorzystywana również osobista książka komunikacyjna ucznia, która zawiera m.in. zaimki, przyimki, przydatne liczby i litery.

Karty pracy PCS

Karty pracy PCS zostały opracowane przede wszystkim dla uczniów niemówiących, użytkowników wspomagających i alternatywnych metod komunikacji. Karty pracy PCS mają na celu sprawdzenie tego, czy uczeń zrozumiał treść lektury oraz jak wiele wiadomości zapamiętał. Pozwalają także na rozwijanie i utrwalanie nowego słownictwa. Wszystkie polecenia oraz pytania zostały zapisane za pomocą słów oraz znaków systemu PCS. Uczeń może próbować odczytać treść poleceń sam lub z pomocą nauczyciela. Jeśli to nauczyciel będzie czytał treść, to zalecane jest, by kolejno wskazywał uczniowi odczytywane znaki. Karty pracy zawierają takie zadania, w których należy wskazać i zaznaczyć właściwą odpowiedź, wybrać ją spośród podanych i zaznaczyć lub wyciąć, oraz takie, które polegają na samodzielnym sformułowaniu odpowiedzi za pomocą tablic komunikacyjnych PCS opracowanych do każdej lektury i/lub z pomocą książki/narzędzia do komunikacji. W tego typu zadaniach nauczyciel może zapisać odpowiedź ucznia sam lub np. wydrukować tablicę komunikacyjną PCS w dwóch egzemplarzach i z drugiej wyciąć do przyklejenia znaki wybrane przez ucznia w odpowiedzi na zadane pytanie. W kartach pracy PCS oraz tablicach komunikacyjnych PCS użyte zostały te same znaki oddające poszczególne znaczenia danych wyrazów. Jednocześnie w kartach pracy zastosowano określone strategie językowe – strzałki stanowiące określenie czasu na górze, z lewej strony symbolu o znaczeniu czasownikowym, dla wyrażenia czasu przeszłego lub przyszłego,

---

pomniejszony symbol ‘ty’, także z lewej górnej strony znaku oznaczającego czynność w poleceniach — zdaniach rozkaznikowych. Dla zwiększenia czytelności zadań poszczególne fragmenty można wycinać i w toku odpowiadania na pytania ponownie przyklejać potrzebne elementy.

Agnieszka Bajewska-Kołodziejak
Katarzyna Cichocka-Segiet
Emilia Danowska-Florczyk
Piotr Mostowski
Paweł Rutkowski
Małgorzata Skuza
Krystyna Ziątek

Adam Mickiewicz

Śmierć Pułkownika¹

W głuchej puszczy, przed chatką leśnika,
Rota strzelców stanęła zielona;
A u wrót stoi straż Pułkownika,
Tam w izdebce Pułkownik ich kona.
Z wiosek zbiegły się tłumy wieśniacze:
Wódz to był wielkiej mocy i sławy,
Kiedy po nim lud prosty tak płacze
I o zdrowie tak pyta ciekawy.

Kazał konia Pułkownik kulbaczyć,
Konia w każdej sławnego potrzebie;
Chce go jeszcze przed śmiercią obaczyć,
Kazał przywieść do izby — do siebie.
Kazał przynieść swój mundur strzelecki,
Swoją kordelas i pas i ładunki;
Stary żołnierz, — on chce, jak Czarniecki,
Umierając, swe żegnać rynsztunki².

A gdy konia już z izby wywiedli,
Potém do niéj wszedł ksiądz z Panem Bogiem;
I żołnierze od żalu pobledli,
A lud modlił się klęcząc przed progiem.
Nawet starzy Kościuszki żołnierze,
Tyle krwi swój i cudzej wylali,
Łzy ni jednej — a teraz płakali,
I mówili z księżami³ pacierze.

Z rannym świtem dzwoniło w kaplicy;
Już przed chatą nie było żołnierza,
Bo już Moskal był w téj okolicy.
Przyszedł lud widzieć zwłoki rycerza.
Na pastuszym tapczanie on leży —
W ręku krzyż, w głowach siodło i burka,
A u boku kordelas, dwururka.

Lecz ten wódz, choć w żołnierskiej odzieży,
Jakie piękne dziewicze ma lica?
Jaką pierś? — Ach, to była dziewica,
To Litwinka, dziewica–bohater,
Wódz Powstańców — Emilija Plater!⁴

Przypisy:

¹Pułkownik — Pułkownikiem tym jest Emila hr. Platerówna (1806–1831), od dzieciństwa niemal marząca o odegraniu roli Joanny d’Arc. Umysłowo i fizycznie przygotowaną zastał ją listopad 1830 r. Na pierwsze hasło zapalem swym porywa mieszkańców Dusiat, organizuje z nich zastęp powstańców, stacza nieszczęśliwą (z powodu braku amunicji) walkę z Moskalami pod Jeziorasami, łączy się następnie z partią wolnych strzelców wilkomierskich, walczy z nadzwyczajnym męstwem w bitwie pod Prystawianami przy boku Potockiego. Gdy Chłapowski stanął na Litwie, zamianował ją kapitanem w 25. pułku liniowym; w tym charakterze bierze ona udział w zaciętych walkach pod Kownem i Szawlami. Kiedy zaś Chłapowski postanowił wycofać się do Prus, opuszcza go i usiłuje przedrzeć się do Warszawy; po dziesięciodniowym jednak marszu w chłodzie i głodzie, wyczerpana do cna z sił, została w chacie leśnika, skąd za staraniem krewniaka przeniesiona do dworu właściciela wsi, poczęła powoli przychodzić do sił. Na wieść o upadku Warszawy popadła w rozpacz; wielkie, gorące serce przestało bić, nie chcąc bić na grobie ojczyzny (J. Straszewicz, *Emilie Plater, Sa Vie et sa Mort*).
[przypis redakcyjny]

²Pomysł zegnania się z koniem, towarzyszem bojów, przejęty, zdaje się, z Niemcewicza dumy o Czarnieckim,

w której poeta za Kochowskim wprowadził podobną
wzruszającą scenę żegnania się wodza z ulubionym
rumakiem. [przypis redakcyjny]

³*księżami* — dziś popr.: księżmi. [przypis edytorski]

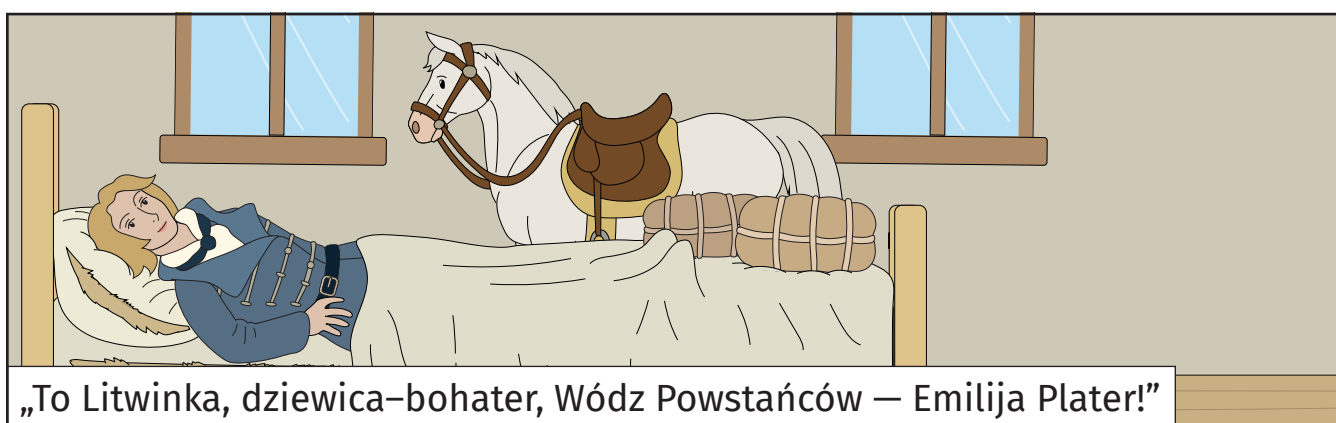
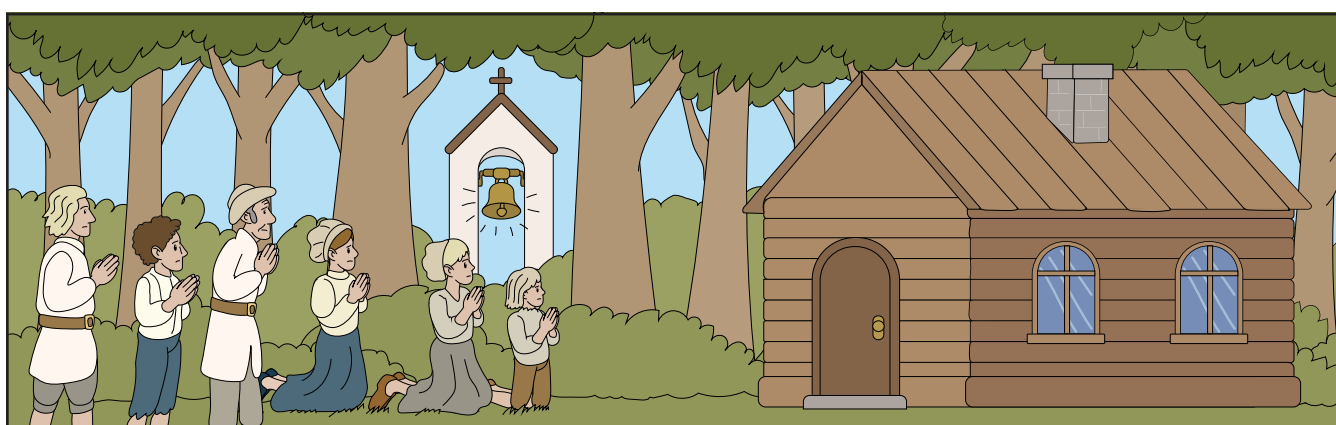
⁴*Śmierć pułkownika* ukazała się po raz pierwszy drukiem
w paryskim wydaniu z 1836 r. [przypis redakcyjny]

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła,
Jan Bystrzycki, Olga Sutkowska.

Adam Mickiewicz

Śmierć Pułkownika

W puszczy przed domem leśnika stoi bardzo dużo ludzi.
Jest oddział wojska, a przy drzwiach stoi straż Pułkownika.
Jest też dużo chłopów z okolicy.
W domu umiera Pułkownik.
Pułkownik był znanym, odważnym dowódcą.
Wszyscy są smutni.
Pułkownik kazał przyprowadzić swojego konia.
Chciał go zobaczyć przed śmiercią.
Pułkownik kazał przynieść też swój mundur i broń.
Potem do Pułkownika przyszedł ksiądz.
Całą noc żołnierze i chłopci modlili się i płakali.
Rano żołnierze musieli jechać na bitwę.
Chłopci weszli do domu.
Chcieli obejrzeć ciało Pułkownika.
Okazało się, że Pułkownik był kobietą!
Znany, odważny dowódca, którego wszyscy szanowali,
to Emilia Plater.

Śmierć Pułkownika Komiks

13

Materiał ćwiczeniowy dla uczniów niepełnosprawnych mających trudności w uczeniu się i/lub komunikowaniu się, w tym niesłyszących, słabosłyszących, z niepełnosprawnością intelektualną, autyzmem i afazją
Wykonawca: Uniwersytet Warszawski, Wydział Polonistyki, Pracownia Lingwistyki Migowej
Zadanie zlecone i finansowane przez Ministra Edukacji i Nauki

Minister
Edukacji i Nauki

pracownia
lingwistyki
migowej

Lektury
dostępne

1. Podpisz rysunki wyrazami z ramek.

kordelas

ładunki

osiodłany koń

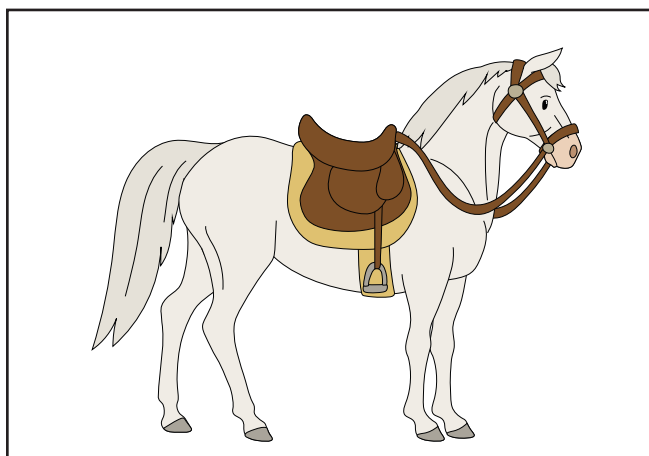
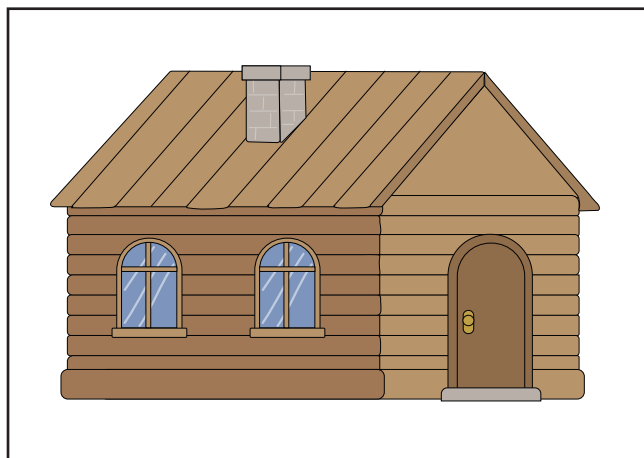
pas

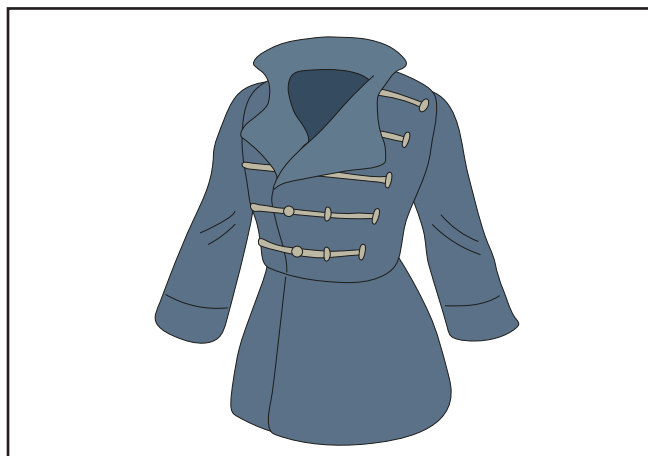
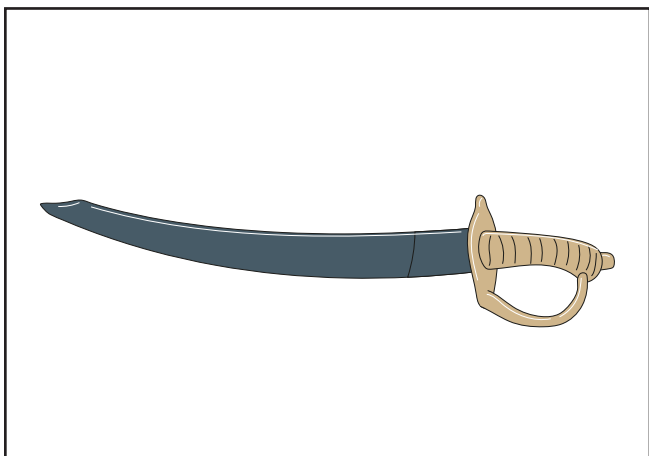
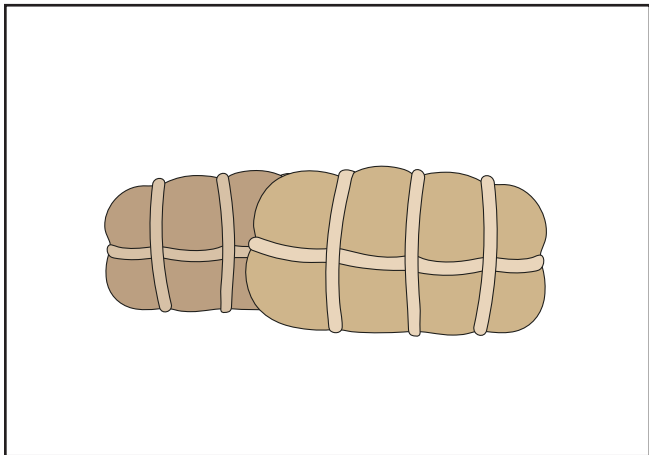
Emilia Plater

chatka leśnika

ksiądz z Panem Bogiem

mundur strzelecki

1. Uzupełnij zdania:

Autorem wiersza pt. „Śmierć Pułkownika” jest .....

Głównym bohaterem wiersza jest .....

Autor napisał wiersz po upadku .....

Wiersz składa się z ..... strof (zwrotek).

Strofy składają się z ....., ..., ...
wersów.

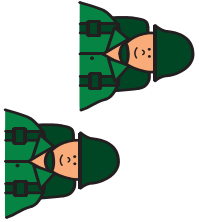
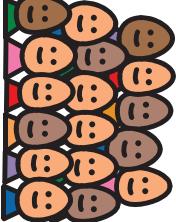
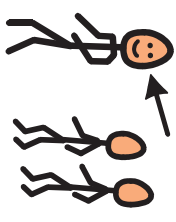

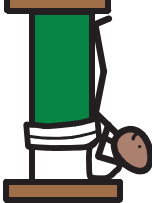

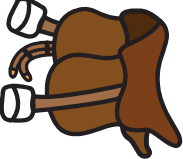

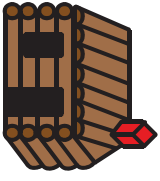

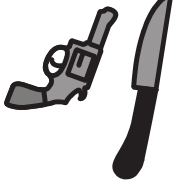

2. Kim była Emilia Plater? Uzupełnij tabelkę.

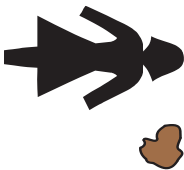

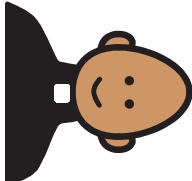

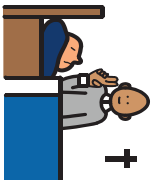
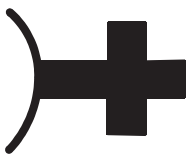

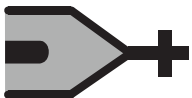
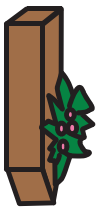
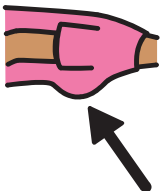

Imię i nazwisko	.....
Data i miejsce urodzenia	.....
Data i miejsce śmierci	.....
Gdzie znajduje się jej grób?	.....
Kim była?	....

3. Zaznacz zdania prawdziwe (**P**) i fałszywe (**F**).

	P	F
Umierającego żegnały tłumy szlachty.		
Pułkownik umarł z powodu ran.		
W ostatniej zwrotce dowiadujemy się, że Pułkownik to kobieta.		
Opisane w wierszu wydarzenia dzieją się w puszczy.		
Bohaterka wiersza walczyła w powstaniu styczniowym.		
Bohaterka utworu pochodziła z Litwy.		
Okolicę, w której umierał Pułkownik, zaatakowali Niemcy.		
Pułkownik chciał umrzeć jak Stefan Czarniecki.		
Bohaterka walczyła w powstaniu listopadowym.		
Wiersz napisał Juliusz Słowacki.		
Pułkownik kazał przyprowadzić do chaty konia.		
Bohaterskim Pułkownikiem była Emilia Plater.		

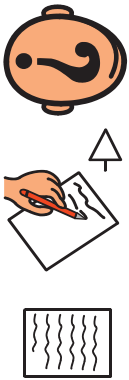
 żołnierze	 tłum	 wódz	 rota strzelców
 płakać	 klęczeć		 leżeć
	 modlić się	 żegnać się	 cierpieć
	 siodło	 koń	 chata
	 mundur	 broń	 las
			 odważny

 mężczyzna	 Litwinka	 dziewczyzna	 ksiądz
	 być	 myśleć	 namaścić chorego
	 umrzeć		 dzwonić
	 krzyż		 kaplica
	 pogrzeb	 kobieca pierś	 twarz
		 zaskoczony	 ślizny

Zaznacz właściwą odpowiedź.

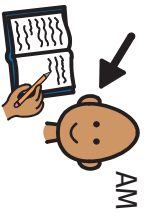

Pytanie 1
Kto napisał wiersz „Śmierć Pułkownika”?

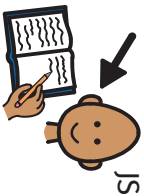

Śmierć Pułkownika

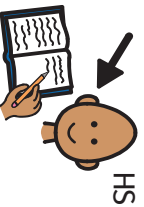
Odpowiedź a
Adam Mickiewicz.

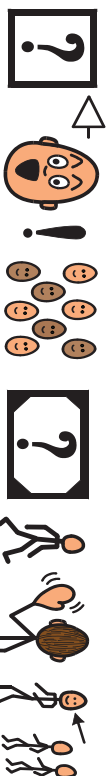
Odpowiedź b
Juliusz Słowacki.

Odpowiedź c
Henryk Sienkiewicz.

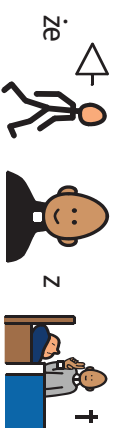
Pytanie 2
Co zaskoczyło ludzi, którzy przyszli pożegnać wodza?

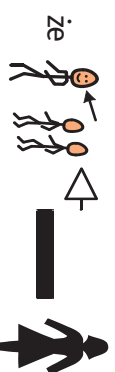
Odpowiedź a
że wódz zęgnął się z koniem i bronią.

Odpowiedź b
że przyszedł ksiądz z ostatnim namaszczeniem.

Odpowiedź c
że wódz był kobietą.

Minister
Edukacji i Nauki

pracownia
lingwistyki
migowej

Lektury
dostępne
